

100 ΧΡΟΝΙΑ Ο ΟΛΥΜΠΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ

Το περιηγητικό κείμενο της Marie Anne De Bovet για τον Όλυμπο το 1897

γράφει ο
Σωτήριος Δ. Μασταγκάς

Το απόσπασμα του περιηγητικού θέματος που δημοσιεύεται στην παρούσα εργασία, βεβαιώνει την αξία αυτών των κειμένων καθώς και την ομορφιά τους. Είναι γραμμένο από τη γαλλίδα Marie Anne De Bovet (1855-1935), η οποία υπήρξε μεγάλη γυναικεία μορφή των γαλλικών γραμμάτων, φεμινίστρια και πατριώτης. Ξεκίνησε τη συγγραφική της εργασία με τη δημοσίευση άρθρων σε περιοδικά και εφημερίδες και τη μετάφραση έργων από την αγγλική στη γαλλική γλώσσα. Από το 1893 μέχρι το 1930 εξέδωσε 35 μυθιστορήματα που διακρίνονται για την ποιότητα λόγου και ύφους. Ως λάτρης των περιηγήσεων, από το 1889 άρχισε να δημοσιεύει τις ταξιδιωτικές εντυπώσεις και ιστορίες από τις χώρες που ταξίδευσε, όπως η Ιρλανδία, Σκωτία, Αλγερία, Πολωνία, Ελλάδα κλπ. Τα περιηγητικά κείμενα της Marie Anne De Bovet είναι γεμάτα ζωντάνια, φυσικότητα και φρεσκάδα με πληροφορίες από τις γεωγραφικές, αρχαιολογικές, λαογραφικές, εθνολογικές και άλλες παρατηρήσεις της.

Οι εντυπώσεις, αναζητήσεις και πληροφορίες των ξένων περιηγητών για την Ελλάδα, κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, φωτίζουν γνωστούς ή άγνωστους χώρους του ιστορικού παρελθόντος, αποκαλύπτουν και δείχνουν τη συνεχή ροή του ελληνισμού και τη βαθιά ριζωμένη εθνική συνείδηση των Ελλήνων, ακόμη και στα χρόνια της πιο σκοτεινής δουλείας του λαού μας. Ως προς τον Όλυμπο, έχουμε να τονίσουμε ότι σχεδόν σε όλα τα κείμενα των περιηγητών που επισκέφθηκαν και πέρασαν από τη Θεσσαλία ή τη Μακεδονία, υπάρχουν λιγότερο ή περισσότερο εκτενείς αναφορές για το μυθικό βουνό και τη φυσική ομορφιά του. Το καλοκαίρι του 1896 η Marie Anne De Bovet μέσω της Αδριατικής και του Ιονίου Πελάγους ήρθε στην Κέρκυρα και συνέχισε το ταξίδι της στη Νότιο Ελλάδα (Ακαρνανία, Κόρινθος, Μυκήναι, Άργος, Τίρυνθα, Ναύπλιο, Αρκαδία, Σπάρτη, Μιστράς, Ταΰγετος, Μάνη, Κύθηρα και τέλος Αθήνα). Μέσω των Θηβών έφθασε στη Θεσσαλία και περιηγήθηκε τα Μετέωρα, το Πήλιο, την Πίνδο, την κοιλάδα των Τεμπών κλπ. Δεν προχώρησε προς τη Μακεδονία, η οποία ήταν ακόμη υπόδουλη στην οθωμανική κυριαρχία. Οι ταξιδιωτικές εντυπώσεις της εκδόθηκαν σε βιβλίο των 301 σελίδων, το οποίο έχει τον τίτλο: «Marie Anne De Bovet, La Jeune Grece, Paris 1897», Η Νέα Ελλάς.

Η συγγραφέας αφιερώνει αποκλειστικά ένα ξεχωριστό κεφάλαιο του βιβλίου, το XX (20ο), στις σελίδες 265-271, για τον Όλυμπο, με πλήρη τίτλο «Le fleuve Apollonien et la region de l' Olympe». Η Bovet ήταν λογοτέχνης, ρομαντική μυθιστοριογράφος και συγγραφέας με εκφραστικότητα. Συνεπώς, η μετάφραση από τη γαλλική γλώσσα στην ελληνική του κειμένου της για τον Όλυμπο, δεν μπορεί να αποδώσει την αυθεντικότητα και τη μοναδικότητα της γραφής της.
Ακολουθεί το απόσπασμα.

Ο ποταμός του Απόλλωνα και η περιοχή του Ολύμπου

Στην άλλη άκρη της μεγάλης πεδιάδας της Θεσσαλίας, ξαναβρίσκουμε τον ποταμό του θεού Απόλλωνα, τον Πηνειό, που είναι γνωστός και ως Σαλαμβριά στη σύγχρονη γεωγραφία, με το ένα και μοναδικό του ρεύμα, το οποίο κοντά στις εκβολές προχωράει ανάποδα και πιο γρήγορα. Είναι ακόμα πλατύς και αργός, καθώς κυλάει ανάμεσα στις πυρετώδεις όχθες του. (---)

Προς την ανατολή υπάρχουν αυτές οι δύο γιγάντιες ορεινές μάζες. Η μία είναι η Όσσα, λίγο πιο κοντή, λες και είναι το σκαμνάκι για να ανέβεις στην άλλη, τον Όλυμπο. Προσπαθούμε να συγκρίνουμε την Όσσα με το Πήλιο, στους πρόποδες του οποίου βρισκόμασταν τις προηγούμενες ημέρες. Από εδώ, όμως, φανταζόμαστε τους οργισμένους Τιτάνες που ήλπιζαν να σκαρφαλώσουν στον Όλυμπο, τον ανυπέρβλητο και καλυμμένο από τα χιόνια. Η κοίτη του ποταμού Πηνειού κατευθύνεται μέσα από τις θαυμάσιες κορυφές των βουνών, ενώ σχεδόν παράλληλα την συνοδεύει μια αρχαία στρατιωτική οδός των Ρωμαίων, συντηρημένη και αρκετά φαρδιά ώστε να περνάει ένα ολόκληρο κάρο. Παρατήρησα όμως μια φυσική ανωμαλία, η οποία οφείλεται σε γεωλογικό φαινόμενο. Ένα τράνταγμα της γης (σεισμός) -το οποίο οι αρχαίοι Έλληνες συμβόλιζαν με το χτύπημα της τριάνας του θεού Ποσειδώνα- χώρισε τον Όλυμπο από την Όσσα. Έτσι τα νερά της τεράστιας λίμνης, που ήταν κάποτε η Θεσσαλία, άδειασαν μέσα από αυτό το χώρισμα (χάσμα) στον Θερμαϊκό κόλπο, στο μέρος που σήμερα ονομάζουμε κόλπο της Θεσσαλονίκης. Η αρχική πορεία των νερών της θεσσαλικής πεδιάδας παρέμεινε αναλλοίωτη μέχρι σήμερα. Το νερό ήταν άφθονο και πριν αλλάξει πορεία κατευθύνθηκε μέσω ενός καναλιού στη γειτονική λίμνη Βοηθεία, οι κάτοικοι της οποίας διέμεναν σε ξύλινα πλωτά σπίτια, ζώντας από την αλιεία κυπρίνων και χελιών.

Αυτή η κοιλάδα των Τεμπών, Λυκοστόμιο στα νέα ελληνικά, ήταν πασίγνωστη και πολυτραγουδισμένη με αρκετές ποιητικές υπερβολές, αλλά ο πτωχός πεζός λόγος δεν κατάφερε να φτάσει στην περιγραφή της. Οποιοσδήποτε έχει ταξιδέψει, εύκολα μπορεί να φανταστεί ένα βαθύ γκρεμό, απότομο σαν μια μαχαιριά από ένα υπεράνθρωπο ον, ανάμεσα σε γιγαντιαία τοιχώματα από κοκκινωπούς βράχους. Στο βάθος του γκρεμού ερμητικά κλεισμένο τρέχει αργά το κρυστάλλινο νερό, κάτω από τους αιωνόβιους πλάτανους, τους τυλιγμένους από γιασεμιά, φιστικιές και δάφνες. Η οργιώδης βλάστηση έρχεται σε αντίθεση με τη γύμνια και την αγριότητα των ανεμοδαρμένων κορυφών του Ολύμπου που υψώνονται. Και μετά από δύο ώρες μέσα σε ένα συνονθύλευμα από βράχους, εμφανίζεται ξαφνικά ένα άνοιγμα και ο Πηνειός χύνεται άφθονος σε μια παραθαλάσσια πεδιάδα, στα πόδια του Ολύμπου, με καταρράκτες που υπάρχουν από την εποχή των αθανάτων. Παρόλο που απ' αυτή την πλευρά του Ολύμπου οι κορυφές του δεν είναι ούτε κατά διάνοια τόσο υποβλητικές, όσο οι βροχερές, ανθισμένες κορυφές του Δία, η φαντασία μας εύκολα

μπορεί να δει τη σκηνή των επικών μαχών των αρχαίων θεών, στους οποίους ο ελληνικός παγανισμός ενσάρκωνε τα στοιχεία της φύσης. Η άγρια μεγαλοπρέπεια της ορεινής περιοχής του Ολύμπου υψώνεται στις σκιές των πυκνών δασών με τα μαύρα πεύκα και τις οξιές, τις τεράστιες καστανιές και τα κολοσσιαία πλατάνια, τα οποία σκαρφαλώνουν στις πλαγιές ως αρκετά ψηλά. Τα δάση είναι σχεδόν παρθένα ακόμα. Όμως γύρω από το μοναστήρι του Αγίου Διονυσίου, που είναι κτισμένο σε ένα φαράγγι τόσο στενό και βαθύ που μοιάζει με τάφο, βρίσκουμε τους υλοτόμους, τους καρβουνιάρηδες ξεχασμένους στη σκοτεινή μοναξιά τους, μερικά νεροπρίονα στις όχθες των ρεμάτων και λίγους τσομπάνηδες με τα πρόβατα και τις κατσίκες τους. Ακόμα και οι Άγγλοι, οι οποίοι εξασκούν το ευγενές σπορ να κυνηγούν και να σκοτώνουν ό,τι πιο σπάνιο ζώο υπάρχει στη γη -σε όποια γωνιά του κόσμου και αν βρίσκονται-, δεν κυνηγάνε ούτε τα ελάφια, ούτε τα αγριοκάτσικα που ζουν στη σκιά του Ολύμπου, ούτε τις αγριόγατες μέσα στις κρυψώνες τους, ούτε τα ζαρκάδια που βρίσκονται στις κορυφές. Είναι μία γωνιά της γης σχεδόν ξεχασμένη από τον κόσμο.

Τα αιώνια χιόνια του θεϊκού βουνού μεταφέρονται από τους ιερόσυλους ως την Ανατολή, για να δροσίσουν τα ποτά τους. Όσοι έχουν ανεβεί ως εκεί πάνω, ισχυρίζονται πως αντίκρισαν ένα πανόραμα από τα ωραιότερα της στεριάς και της θάλασσας, από το ύψωμα του Προφήτη Ηλία και το φτωχό του εκκλησάκι, στο οποίο κάθε χρόνο λειτουργούν οι μοναχοί του Αγίου Διονυσίου. Η ευλογία από τη λειτουργία αυτή των μοναχών απλώνεται στις κορυφές του Παρνασσού και της Πίνδου, ως τον άπιαστο ορίζοντα των πεδιάδων της Μακεδονίας και φθάνει ως τη θάλασσα του Αιγαίου, μέχρι το νησί της Χίου, μέχρι το όρος Άθως.

Στον Όλυμπο, στον τόπο του φωτός και της αναβλητικότητας, η πεζοπορία και το σκαρφάλωμα αξίζουν την κούραση. Είμαστε υποχρεωμένοι να έχουμε πάντοτε στη μνήμη αυτή την αξέχαστη ανάμνηση, για να θυμόμαστε έτσι τη βιασύνη και τη νωθρότητά μας. Οι Έλληνες, πρέπει να το πούμε, δεν ενθαρρύνονται και πολύ προς την περιπέτεια. Ακόμα και στην Κέρκυρα, που η ανάβαση στον Παντοκράτορα είναι ένας απλός περίπατος, μας πέρασαν για τρελούς. Επίσης, είπα πως θα χρειαζόμασταν μεγάλη πειθώ για να βρούμε κάποιον να μας συνοδεύσει (ή οδηγήσει) στην ανάβασή μας στον Ταΰγετο. Στην περίπτωση του Ολύμπου, αν είχαμε εκφράσει την επιθυμία να αναβιώσουμε τους άθλους των Τιτάνων, πιστεύω πως θα μας έφερνε αντίρρηση η καλοσύνη του αξιαγάπητου οικοδεσπότη μας, του δημάρχου της Λαρίσης. Ο δήμαρχος μη έχοντας την παραμικρή διάθεση, δεν μας έδειξε υποκριτικό ενθουσιασμό και περιορίστηκε στο να κοιτά από χαμηλά τις ιερές αυτές κορυφές του βουνού.

Ήταν και αυτό κάτι. Σίγουρα βρήκε τις κορυφές του Ολύμπου το ίδιο όμορφες, ίσως και περισσότερο. Αλλά το δέος που προκαλούν στην ψυχή ορισμένα μέρη, οφείλεται στη λάμψη των θρυλικών τους ονομάτων. Ένας φίλος μου πολυταξιδεμένος, αν και Παριζιάνος, μου έλεγε μια μέρα στο δάσος του Σεν Ζερμαίν, κοιτάζοντας την εκπληκτική θέα της κοιλάδας του Σηκουάνα, που είναι πυκνοκατοικημένη: «Είναι όμορφα εδώ, πραγματικά πολύ όμορφα, ακόμα και για κάποιον που έχει δει πολλά μέρη». Συμφωνώ. Δεν υπάρχει ουσιώδης διαφορά στο να στέκεσαι στους πρόποδες του Ολύμπου και στο να στέκεσαι στους πρόποδες του Βαλεριέν, παρά μόνο το συναίσθημα. Και αυτό που είναι γνωστό και καθημερινό αποσπρά μονάχα ένα αφηρημένο βλέμμα. Αντιθέτως όμως, με πόση ένταση κοιτάμε εκείνο το οποίο δεν πρόκειται να ξαναδούμε! Αυτό δεν είναι που δίνει γοητεία σε ένα κρυφό και εύθραυστο αίσθημα, στα δύσκολα και σπάνια συναπαντήματά μας; Η γοητεία αυτή δεν υπάρχει σε αυτά που έχουμε μέσα στην παλάμη του χεριού μας. Η ψυχή δεν επηρεάζεται απ' εκείνα που

ματαιώς προσπαθούν να υπερτερήσουν της ηθικής και της λογικής.

MARIE ANNE DE BOVET

LA

JEUNE GRÈCE

PARIS

SOCIÉTÉ FRANÇAISE D'ÉDITIONS D'ART

L.-HENRY MAY

9 ET 11, RUE SAINT-BENOÎT

Ὁ Ὀλυμπος (σχέδιο τοῦ W. Purser)